

Motion till riksdagen 2013/14:So342

av **Marianne Berg m.fl. (V)**

En reformerad svensk hivpolitik

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som säkerställer att de ekonomiska medel som anslås för hivprevention följer FN:s rekommendationer.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen snarast bör genomföra en översyn av smittskyddslagen med särskilt fokus på informationsplikten för hivpositiva.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning som undersöker vilket ansvar regeringen, riksdagen och myndigheter har för stigmatiseringen av hivpositiva och i de fall då hivpositiva bemötts på ett oacceptabelt sätt.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att regeringen å Sveriges vägnar bör ge dem som drabbats av hiv och deras anhöriga en offentlig ursäkt.

2 Hivprevention som följer FN:s deklARATION

Ny statistik från Smittskyddsinstitutet visar små förändringar gällande spridningen av hiv i Sverige. Antalet nyupptäckta fall ligger konstant sedan tre år och fortfarande sker den inhemska smittan främst bland män som har sex med män. Liksom föregående år rapporterades drygt hälften av den inhemska smittan ha skett via sex mellan män, medan heterosexuell smitta stod för en tredjedel.

År 2011 beslutade FN:s generalförsamling, genom att anta en deklARATION, att intensifiera arbetet mot spridning av hiv och aids och reducera antalet nyupptäckta fall med 50 procent före 2015. Detta är ett mål som är mer ambitiöst än Sveriges egen nationella strategi från 2005, där ett av delmålen är att

Fel! Okänt namn på

halvera den inhemska överföringen av viruset före 2016. FN-deklarationen slår fast att många nationella hivförebyggande strategier inte fokuserar tillräckligt på grupper som genom epidemiologiska bevis löper högre risk för överföring av hivvirus. Deklarationen pekar särskilt ut grupperna män som har sex med män, människor som injicerar narkotika och sexarbetare. Deklarationen är också tydlig med att länderna själva ska studera sin egen statistik över hur spridningen av viruset ser ut i det egna landet och rikta preventionsinsatserna mot de grupper som är särskilt utsatta.

Sverige borde gå i fronten för det hivpreventiva arbetet. Det ekonomiska bidraget till hivpreventionen i Sverige har legat på samma summa i faktiska tal i cirka 15 år, vilket i realiteten naturligtvis innebär en sänkning, medan överföringen av viruset inte på något sätt har minskat. Smittskyddsinstitutets statistik visar mycket tydligt att gruppen män som har sex med män är den allra mest riskutsatta gruppen i Sverige. Därför borde hivpreventionen i Sverige på ett tydligare sätt rikta sig mot denna grupp. Så är inte fallet i dag. Tvärtom riskerar de insatser som riktas mot just gruppen män som har sex med män att minska. Detta eftersom endast en av Socialdepartementets och Sveriges Kommuner och Landstings tre nu gällande överenskommelser om hivprevention fokuserar just på gruppen män som har sex med män.

Vi i Vänsterpartiet har i vår budgetmotion anslagit ytterligare 10 miljoner kronor jämfört med regeringen för insatser mot hiv och aids.

Vänsterpartiet anser att Sverige självklart bör följa FN:s deklARATIONER och föreslår därför att de ekonomiska medel som anslås för hivprevention följer FN:s rekommendationer, tydligt riktas mot riskgrupper som exempelvis män som har sex med män, och därmed anpassas efter den epidemiologiska utvecklingen i Sverige. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett förslag som säkerställer att de ekonomiska medel som anslås för hivprevention följer FN:s rekommendationer. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3 Smittskydd

Syftet med smittskyddslagen är att bidra till att reducera spridningen av allmänfarliga sjukdomar. Smittskyddslagen definierar olika förhållningsregler som den hivpositiva måste förhålla sig till, bl.a. en plikt att informera potentiella partners om sin hivpositiva status.

Det är inte bevisat att informationsplikten har en preventiv effekt, genom att den i praktiken bidrar till att reducera spridningen av hivviruset. Ett flertal svenska organisationer som arbetat länge med hivprevention, RFSL (Riksförbundet för sexuellt likaberättigande), RFSU (Riksförbundet för sexuell upplysning) och Hivsverige, har tvärtom påpekat risker med lagstiftningen. Bland annat finns exempel på att människor har undvikit att testa sig för hiv i syfte att undvika att bli föremål för lagens restriktioner. En annan farhåga är att lagstiftningen riskerar att försätta människor i en falsk känsla av trygghet: ”Om ingen säger att den är hivpositiv, så är ingen det.”

Verkligheten är tyvärr sådan att viruset ibland överförs från en person som själv inte känner till sin hivpositiva status. I ett sådant fall hade informationsplikten inte kunnat fylla någon funktion eftersom det inte fanns någon känd positiv status att informera om. Det är ett skäl till varför organisationerna anser att informationsplikten riskerar att splittra det hivpreventiva budskapet, genom att fokusera mer på vad som sägs än vad som görs i ett sexuellt möte. Det enda som hindrar spridningen av hivviruset är att människor tar ansvar för att praktisera säkrare sex genom att t.ex. använda kondom. Detta måste alla sexuellt aktiva människor ta ansvar för. Sveriges cirka 5 000 hivpositiva kan inte ta ansvar för samtligas hälsa.

FN:s organ för frågor som rör hiv och aids, Unaid, uppmanar stater att bara lagstifta kring uppsåtlig smittöverföring, där personen som vet sin hivpositiva status har handlat i syfte att överföra viruset och också lyckats med det. I Sverige döms hivpositiva till fängelse även om sexet var frivilligt och ömsesidigt, även om hiv inte överförts, även om inget direkt uppsåt av att överföra hiv funnits, även om risken för överföring av hivviruset var minimal och även om säkrare sex praktiserats genom att t.ex. kondom använts. I ett internationellt sammanhang ligger Sverige högt när det gäller antalet fällande domar mot hivpositiva. Detta är möjligt genom att brott mot förhållningsreglerna i smittskyddslagen får straffrättsliga följder. Smittskyddslagens ansvarssyn och informationsplikt har betydelse för domstolens bedömning i fråga om ansvar, uppsåt och påföljd. Även om hivpositiva får sitt straff med hänvisning till brottsbalken, inte smittskyddslagen, spelar det alltså en mycket stor roll i svenska domstolar att informationsplikten finns.

Vänsterpartiet anser att Sverige snarast borde följa våra grannländers exempel och göra en översyn av smittskyddslagen i syfte att avskaffa informationsplikten. Regeringen bör snarast genomföra en översyn av smittskyddslagen med särskilt fokus på informationsplikten för hivpositiva. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4 Samhällets behandling av hivpositiva

Trots att det har gått mer än 30 år sedan det första fallet av hiv/aids upptäcktes i Sverige är kunskapen om virusets spridning i Sverige fortfarande låg och stigmatiseringen av hivpositiva fortfarande omfattande. Sveriges hivpolitik har genom åren många gånger kritiserats av FN-organ och av de organisationer som arbetar med hiv/aids. Åtskilliga hivpositiva och anhöriga till dem som avlidit i aids har vittnat om hur man upplevt att samhället svikit.

Under 80-talets så kallade hivskräck skapades ett samhällsklimat som starkt stigmatiserade såväl hivpositiva som gruppen män som har sex med män. Medier, myndigheter och politiska företrädare bidrog i alltför många fall till att underblåsa denna stigmatisering. Under samma period fanns också många exempel på hur hivpositiva och personer med aidsdiagnos behandlades och bemöttes på ett oacceptabelt sätt av myndigheter och sjukvård. Bilden är dock inte entydig. Det är viktigt att understryka att många enskilda individer

Fel! Okänt namn på

inom sjukvården gjort oerhört uppskattade insatser för dem som insjuknat i aids.

Det finns även anledning att ifrågasätta svensk hivpolitik efter 80-talet. Fram till början av 2000-talet tvångsisolerades hivpositiva och fortfarande har Sverige en av världens mest restriktiva lagstiftningar för hivpositiva.

Vänsterpartiet anser att det finns anledning för Sverige att utreda och dokumentera hur sjukvården, myndigheter och den politiska ledningen i Sverige bemött och behandlat de hivpositiva sedan de första fallen upptäcktes i början av 80-talet. Regeringen bör tillsätta en utredning som undersöker vilket ansvar regering, riksdag och myndigheter har för stigmatiseringen av hivpositiva och i de fall då hivpositiva bemötts på ett oacceptabelt sätt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En sådan utredning skulle inte bara ge viktiga kunskaper och lärdomar för framtiden utan bör också ligga till grund för ett ställningstagande om huruvida en offentlig ursäkt ska ges till de drabbade. Regeringen bör å Sveriges vägnar ge dem som drabbats av hiv och deras anhöriga en offentlig ursäkt. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Stockholm den 12 september 2013

Marianne Berg (V)

Bengt Berg (V)

Lars Ohly (V)

Lena Olsson (V)

Amineh Kakabaveh (V)

Eva Olofsson (V)

Mia Sydow Mölleby (V)